

Hvordan etablere grønn industri og samtidig bevare natur?

Arendal kommune inviterte den 5. april 2022 til arbeidsmøte og befaring knyttet til utbyggingen av Eyde Material Park og den store utfordringen med tap av natur i områdene.

Bakgrunnen for arbeidsmøtet var besøk fra WWF ved Ingrid Hvidsten Gabrielsen, Sabima ved Christian Steel, og Natur og Ungdom ved Gytis Blaževičius.

Besøket bestod av

- Introduksjon til den planlagte industriparken Eyde Material Park.
- Befaring på tomten til Morrow Batteries og områdene rundt.
- Arbeidsmøte med relevante aktører.

Problemstillingen og utgangspunktet for arbeidsmøtet var å diskutere «Hvordan Arendal kommune kan etablere grønn industri og samtidig bevare natur?»

Tilstede på arbeidsmøtet var:

• Geir Skjæveland	Innleder (kommunalsjef, Arendal kommune)
• Tine Sundtoft	Innleder (fylkeskommunedirektør, Agder fk)
• Christian Steel	Innleder (Generalsekretær, Sabima)
• Ingrid Hvidsten Gabrielsen	Innleder (Rådgiver, WWF)
• Gytis Blaževičius,	Innleder (sentralstyremedlem, Natur og Ungdom)
• Silje Tveitdal	(medarrangør og ordstyrer)
• Mats Winther Maltby	(medarrangør, Arendal Kommune)
• Kåre Andersen	(næringssjef, Arendal kommune)
• Ragnhild Hammer	(klima og miljørådgiver, Arendal kommune)
• Pål Koren Pedersen	(gruppeleder, Venstre Arendal bystyre)
• Terje Eikin	(varaordfører, Arendal kommune)
• Robert Cornelis Nordli	(Ordfører, Arendal kommune)
• Sigrid Hellerdal Garthe	(Kommuneplanens Arealdel, Arendal kommune)
• Svein Tveitdal	(klima2020)
• Bjørn Rustad	(Infrastruktur og konstruksjon, Morrow Batteries)
• Milly Grundesen	(leder kommuneplanutvalget, Arendal kommune)
• Frode Amundsen	(rådgiver plan, Agder fk)
• Gunnar Lindaas	(avdelingsleder analyse, Agder fk)
• Rachel Berglund	(rådgiver bærekraftig utvikling, Agder fk)

Bakgrunn

Bakgrunnen for workshopen er utbyggingen av Eyde Material Park og Eyde Energipark. Morrow Batteries' gigafabrikk skal lokaliseres på Eyde Energipark, en nå ferdig regulert tomt som ble enstemmig vedtatt i Arendal bystyre, uten innsigelser fra Statsforvalter og Fylkeskommunen. På denne tomten skal Morrow Batteries først bygge sin pilotfabrikk innen sommeren 2023, og så begynne byggingen av den første av 3 gigafabrikker, giga 1 skal stå ferdig i 2026. Området til piloten står klart for bygging, og tomten for giga 1 er under planering.

De andre næringsområdene rundt Eyde Energipark har fått tilnavnet Eyde Material Park, som følge av at for å oppnå bærekraftig batteriproduksjon trenger man også bærekraftig produserte materialer til batteriene. Arendal kommune ønsker å støtte opp under Morrow Batteries sin visjon om å produsere verdens mest kostnadseffektive og mest bærekraftige batterier. For å realisere denne visjonen trenger man for eksempel en aktør i nærheten av

Morrow Batteries som resirkulerer «end of life» batterier. Slik unngår man utslipp ved transport, og materialene går tilbake i verdikjeden uten mange mellomledd. Mellom resirkulering og celleproduksjon er det mange bedrifter som lager aktive materialer til batteriproduksjonen, eksempler på dette er nikkel, elektrolytt, lithium, kobberfolie, aluminium, grafitt, kobolt), og etter hvert mangan. Mange av disse materialene skal med tiden fases ut eller brukes mindre av, som for eksempel kobolt som skal helt ut, og nikkel som man ønsker å bruke mindre av.

Aktører som operer i verdikjeden for batterier ønsker å etablere seg i nærhet til en battericellefabrikk. Dette er viktig av flere grunner: innovasjon og samhandling, kompetansedeling, minimere transportkostnader, og kutte utslipp. En annen viktig grunn til at Arendal kommune ønsker dette velkommen er muligheten for å etablere såkalt industriell symbiose. Industriell symbiose går ut på at industribedrifter utnytter hverandres ressurser, som f.eks. strøm, varme og materialer. Den ene bedriftens skrotmetall er kanskje nabobedriftens hovedingrediens. Eller så kan f.eks. overskuddsvarmen fra Morrows kjølevann brukes til vertikale drivhus eller oppvarming av boliger. Det viktige er at ressursene ikke går til spille.

Samfunnet skal også kutte utslippene med 45 %, og her er batterier og fornybar energi løsningen.

Samtidig går dette på bekostning av en annen viktig ressurs, nemlig naturen. Det grønne skiftet har også grønne kostnader.

Utfordringene

Utfordringen med industriparken er åpenbar. Naturen er den store taperen når batteriverdikjeden ser til Arendal. Det trengs areal, og naturen må betale. Naturkrisen verden står ovenfor er like alvorlig som klimakrisen. Ikke bare fungerer skog, mark, myr, hav og tjern som karbonlagring og hjemmet til millioner av arter, men også som en kritisk del av våre sosiale liv. Det å være i naturen gjør oss rike, og spesielt erfarte vi dette under pandemien da mange tok enda mer i bruk sin nær-natur.

Rødlista over utrydningstruede arter vokser ved hver oppdatering. Det blir færre og færre villmarksområder, som følge av kraftutbygging, veiutbygging, boligareal og næringsareal. Også skogbruk og jordbruk påvirker natur på stor skala. Naturkrisen er derfor egentlig en arealkrise. Dette problemet øker når vi bygger ned naturen uten å kartlegge den. Da vet vi ikke hva vi mister.

Problemet som trekkes frem er at man bygger naturen ned bit for bit; en knaus her, en skogteig der, og en våtmark der. Den samlede belastningen blir stor, og i Norge ser vi ikke enkeltvedtak i kommunene samlet. I kommuneplaner i Norge i dag planlegger man å utbygge 2777 km² innen 2030, som er en vesentlig økning fra tidligere år. Problemet med nedbyggingen blir ofte overført til noen andre. Man kutter for eksempel ned natur lokalt, og sier man skal restaurere eller verne den andre steder og senere uten at det blir fulgt tilstrekkelig opp.

Samtidig sier man ofte at «dette er den siste lille biten, så skal vi slutte», men så gis det fortsatt dispensasjoner, og «vennetjenester» mellom utbygger og kommuner er et problem mange steder. Også argumenter knyttet til klima, arbeidsplasser og sosiale forhold blir ofte brukt – som er prisverdige formål, men der resultatet med stor sumvirkning på natur likevel er det samme.

I Arendal er utfordringene knyttet til dette store som følge av etableringen av batteriindustri. I tillegg er allerede mye utbygd, spesielt de rikeste områdene langs kysten. Det er også etablert nye veier, nye boligfelt, hyttefelter, og flatehogst som dominerende skogbruksmetode.

Hva gjør Arendal og Agder, og hva mer kan man gjøre?

Utfordringene skissert over kan ikke skyves under teppet, og man må møte det åpent og offensivt. Når Arendal og Agder nå skal bli et attraktivt lavutslippssamfunn betyr dette også målkonflikter. Offensive nyetableringer som Morrow skaper jobber og kutter utslipp globalt gjennom ny teknologi og ved å være en avgjørende brikke i omstillingen fra olje og gass til fornybar energi. Alt vil i fremtiden gå fremover på batterier, ikke forbrenningsmotorer. Industrien trenger store arealer for å gjøre dette.

Når man som kommunen og fylkeskommunen skal gjennomføre tiltak knyttet til naturkrisen bør man se til *tiltakshierarkiet*.

Tiltakshierarkiet slik det blant annet skisseres fra Miljødirektoratet er en prioriteringsskala for utbygging i natur. Det med høyest prioritet er å **unngå** vesentlige skadevirkninger ved å f.eks. endre/tilpasse lokalisering av tiltak (prioritet 1). Går ikke dette må man **begrense**, for å redusere vesentlige skadevirkninger som ikke kan unngås (prioritet 2). Deretter bør man se på muligheten for å **istandsette** eller restaurere vesentlige skadevirkninger som ikke kan unngås. For de skadevirkningene som ikke kan unngås, begrenses eller istandsettes så må man **kompensere** for dem.

Løsningene

1. Et Agder-perspektiv, men ikke forsøm eget ansvar.

- a. Fra overalt i fylket kan du nå batterifabrikken på 3 timer, og man når over 300.000 mennesker med 1 times kjøring. Morrow og Eyde Material Park er et prosjekt for hele Agders økonomi og arbeidsmarked. Før så man denne type perspektiver innenfor hver enkelt kommune, nå må vi se det innenfor hele fylket. Dette gjelder både næringsetableringer og naturvern. Hele regionen må samarbeide om naturinngrepene, og se på arealene i en hel region. Det er upopulært å si nei til industriarealer i andre kommuner, men det er viktig om vi skal lykkes med grønne industriprosjekter *samtidig* som vi bevarer med natur. Det jobbes med i blant annet Vårt Agder-prosjektet. Spilles kortene riktig, så kan vi få flere egder i arbeid. Det trengs med en aldrende befolkning, og en ung del av befolkningen som ikke er i jobb, samtidig som vi bevarer verdifullt naturareal. Gjennom «vårt Agder» har fylkeskommunen opprettet strategiske råd der diskusjonene er helt åpne, og man skal adressere målkonfliktene i større grad. Det er viktig at man ser over kommunegrensene også når det gjelder egnetheten for industriutbygging. Man bør for eksempel ikke ha store kraftgater til veldig mange områder.
- b. Samtidig som man tenker på industrietableringen i Arendal og naturtapet i et regionalt perspektiv, er det viktig at Arendal kommune ikke dytter alt ansvaret videre på andre. Det er fortsatt mye Arendal kommune kan gjøre lokalt innenfor videre vern og restaurering.

2. Restaurering og vern

- a. Restaurering av natur er vanlig i andre land, og gir ifølge Naturpanelet tilbake 10 ganger av investeringen. Restaurering bør også foregå på naturens premisser. Det betyr for eksempel å kartlegge for eksempel trekkfuglområder.
- b. Kommunen og fylkeskommunen kan kjøpe opp store skogområder tilhørende bymarka som kompensasjon for tapet, det kan også vernes, og det kan legges opp til fleralderskogbruk (selektive og lukkede hogstformer der man opprettholder en større del av naturlig vegetasjon) på resterende områder.
- c. Kommunen bør også følge særlig nøye opp skogarealer i privat eie som skogbruksmyndighet. Man kan for eksempel gi tilskudd til fleralderskogbruk. (skogbruksloven gir muligheter for å hindre for mye hogst)
- d. Våtmarksrestaurering. Det er områder på Nedenes og Tromøya, og man kan lete opp viktige trekkfuglområder for å finne gode plasseringer.
- e. Restaurere ålegressenger. Det finnes måter å gjøre dette på, og det er unikt for området, viktige oppvekstområder for fisk og store karbonlagre, noe som gjør det enda viktigere å ivareta.
- f. Gjenskape ødelagte strandsoner gjennom å konkret forfølge ulovligheter.
- g. Man kan også se på det å prise inngrepene etter hva det koster å restaurere dem. Effektiv arealbruk blir da også mer lønnsomt.

3. Innspill til Morrow og andre industriaktører

- a. Grønne tak kan være en god løsning istedenfor solceller.
- b. Ikke ha grønne plenørkener, men artsrik blomstereng (kan også være aktuelt på forgiftet grunn).
- c. Kan man parkere under bakken istedenfor over, og heller benytte arealene over til natur og blomstereng for bier?
- d. Kompensere et antall km² for gigaprojektet for å gå i null i sitt eget naturregnskap.

4. Økt kunnskap

- a. For å finne gode løsninger på utfordringene trengs solid kunnskap som deles. Kunnskapsgrunnlaget er per dags dato ikke godt nok. Man må ofte benytte seg av eldre data, når man trenger bredest mulig kunnskapsgrunnlag for å ta gode beslutninger. Arendal kommune og fylkeskommune må først og fremst ha et ønske om å være kunnskapsbaserte. Man må stille seg spørsmålet hva vet vi per nå? Hva vet vi ikke? Hvis man skal restaurere natur i Arendal, hvor skal man i så fall gjøre det? Og hvorfor akkurat der? Det finnes områder der man ikke har gjort noen undersøkelser. Kan noe av dette gjøres gjennom fjernmåling og analyse av satellittdata, der Arendal kommune også kan bidra til utvikling av banebrytende og nødvendig teknologi og metodikk, og der teknologibedrifter og kunnskapsmiljøer på Agder kan utvikle viktig kompetanse?

5. Arealbudsjett og arealregnskap

- a. Målet med et arealbudsjett og et arealregnskap er å ende i *netto* null. Det betyr ikke ingen utbygging, men at man ser på det totale regnskapet. Det er et poeng at man begynner med et budsjett, og så gjør opp regnskapet. Og det skal ikke ende i rødt på grunn av for eksempel dispensasjoner. Mye utbygging kan skje på allerede utbygde arealer, som ikke gir minus i arealregnskapet, og der man må gjøre inngrep i ny natur, når man null ved å restaurere tilsvarende omfang og kvalitet av naturtyper primært i nærområdene.
- b. Man må sette seg kvantitative mål.
- c. Man kan snu på mynta og tenke at man «gir natur» til andre områder.

6. Kommuneplan for naturmangfold

- a. Arendal kommune er nå i gang med arbeidet med en kommunedelplan for naturmangfold. Dette er et viktig første steg. Organisasjonene tilstede anbefaler her å innføre prinsipp om arealnøytralitet, og at natur blir et strategisk premiss. Ved innføring av arealnøytralitet vil man stille like og rettferdige krav til utbyggere og sørge for en balanse naturkapitalbudsjettet. Samtidig vil man styre arealbruken mot de områdene der man gjør minst skade. Det gjør også effektiv arealbruk mer lønnsomt.

Utfordringene og løsningene baserer seg på referatet fra møtet og innledere sine presentasjoner/notater og er skrevet sammen til et notat for å sikre et felles utgangspunkt for det videre arbeidet.